

Uitleg en verkondiging

De Heer is mijn herder, dat zong een man die zelf jarenlang herder is geweest. Die als jongen de schapen van zijn vader hoedde en soms tegenover een leeuw of een beer kwam te staan (zie 1Sam17:34). Die als jongeman tegenover een reus met een legermacht stond, die God en zijn volk lasterden. Die als generaal van zijn koning tegenover vijandig legers stond. Die als vluchteling tegenover zijn eigen koning en diens soldaten kwam te staan. Die, toen hij zelf koning werd, tegenover de leeuwen en beren niet alleen van buurvolken, maar ook van eigen onderdanen stond. En die als vader van groot geworden kinderen tegenover de leeuwen en beren van zijn eigen verdriet en boosheid kwam te staan, ook al had hij die mede door zijn eigen gedrag bij zijn kinderen opgeroepen.

Ook dan herder blijven, goede herder. Ik denk dat David dit kon, omdat hij al tijdens zijn eerste herderschap, bij de schapen van zijn vader, ervoer dat iemand steeds bij hem was. Sterker nog: dat iemand hem voorging. Dat durf ik te zeggen omdat Psalm 23 niet geschreven is vanuit de positie van een herder, maar vanuit een schaapje dat zich gehoed weet. Hij weet dat hij een herder heeft. Aan deze herder kon hij zich optrekken, keer op keer. Hij deed dat in het veld van Bethlehem, hij deed dat opnieuw toen hij het harnas van koning Saul weigerde en tegenover reus Goliath stond. Hij deed het toen hij in dienst van de koning zijn tienduizenden versloeg, en hij deed het opnieuw toen zijn koning zijn rivaal geworden was, maar David hem beslist niet wilde doden. En hij deed het nog een keer toen zijn eigen zoon zich tegen hem keerde, hem van de troon stootte en hij dat toeliet.

De *Heer* is mijn herder, dat geloof dat concreet werd in verschillende ervaringen is met hem meegegaan door het hele leven. –Van deze levensfasen vind je echo's in Psalm 23. Ik noem er maar twee, u mag raden waaraan David dacht toen hij dit zong: 'U zalft mijn hoofd met olie', en 'U richt voor mij een maaltijd aan voor het oog van mijn vijanden'.

Herderschap is iets dat steeds opnieuw beproefd wordt. (..) Het maakt verschil, in welke situatie je staat. Uiterste situaties lijken de sterkste beproeving. Ben je bereid te doden, in elk geval te strijden voor de goede zaak – zoals David de leeuw en later de reus tegemoet trad? Ben je bereid te wijken en te lijden, desnoods te sterven – zoals David onder koning Saul, en onder zijn zoons, vooral Absalom? De Heer gaat als herder kennelijk niet alleen voor in weerbaarheid, maar ook in kwetsbaarheid. In verrassende daden, maar ook in – dulden, nietsdoen. Paulus zou zeggen: in kracht, én in zwakte. David versloeg vijanden door hen te verslaan én door zich te laten verslaan.

Wij hebben vooral met de tweede opstelling moeite. Is dat wel herderschap, leiderschap? Hoewel, elke vader of moeder van kinderen die zich tegen hem of haar keerden, weet heel goed waarom iemand tot deze opstelling komt. Niet terugslaan, maar terugtreden.

Ook dan de Heer volgen die je herder is. Want ja de Heer heeft zulke kinderen.

Israël heeft leren uitzien naar een goede herder. In Israëls voetspoor is de kerk hierin doorgedaan, elk jaar vieren we dit uitzien. Maar naar wie zien we dan uit? Het is opmerkelijk dat, toen de goede herder zelf onder mensen kwam, eeuwen later, als Davidszoon, Hij een weg gegaan is die lijkt op die van

David. Jezus begon met vrijmoedig optreden tegenover de leeuwen en beren die hij tegenkwam: de vele lichamelijke en geestelijke kwalen bij mensen die op zijn pad kwamen. Hij trad ze tegemoet niet in het harnas van een goddelijke macht, maar met zijn woord als een kiezelsteen en zijn geest als een slinger. We weten allemaal hoe het met het kind van Bethlehem verder ging. Jezus eindigde in een steeds groter zwijgen en afzien van wonderen, in een verduren van leed en dood. Jezus was bang voor de dood, maar niet zo bang, dat hij behoud van eigen leven voor alles veilig wilde stellen, zegt Johannes 10. Juist dat tekende hem als *goede* herder. Het voerde hem uiteindelijk ook letterlijk door *het dal van de schaduw van de dood* (jammer, dat deze uitdrukking uit Psalm 23 in de nieuwe vertaling is weggefallen). Maar daarachter lagen wateren van rust, in een leven zonder dood. Wie hem volgen leidt hij daarheen.

Er is ook iets waarin David *niet* op de Davidszoon leek. Psalm 23 zegt daar niets over, maar hoe blijf je goede herder in de gewone situaties van het leven, in de langere perioden tussen de extreme momenten, als je niet hoeft te doden en ook niet voor je leven te vrezen en te lijden, als het je eigenlijk heel goed gaat? Hoe blijf je staande in tijden van luxe en macht, als anderen je niet nodig hebben en jij jezelf bijna alles kunt geven? David heeft ook die perioden gekend. Hoe blijf je staande in de beproeving van voorspoed en welvaart? –Tot het leiderschap van David behoorde ook, dat hij moest leren fouten toe te geven. David beging grote fouten. Maar hij toonde ook grote spijt. En de Heer vergaf hem, al kon Hij niet alle gevolgen van Davids fouten wegnemen. Door zijn wandaad met Bathseba (het overspel, maar nog veel meer de moord op haar man) gaf David zijn oudere zonen een heel dubieus voorbeeld. Hij joeg hen bovendien in het harnas, want het tweede kind dat hij met Bathseba kreeg, kreeg later zijn troon; de troon ging dus niet naar één van zijn oudste zonen die daar in feite meer recht op hadden. Hier zien we een doorwerken van kwaad dat al geschied is, God verhindert dat niet. Maar de schuld, bij David, heeft Hij weggenomen, en dat is al veel.

In het verlengde hiervan is er iets dat ons nog verder van de Davidszoon af brengt. Er zijn niet alleen herders die soms fouten maken. Er zijn ook herders die structureel fouten maken, half-fouten, toegedekt en goedgepraat. Corrupte herders. Er zijn zelfs slechte herders. Dat was David beslist niet, maar velen die uit hem zijn voortgekomen en na hem op zijn troon gezeten hebben als koningen van Israël, waren dat wel. Als we van Psalm 23 naar Johannes 10 gaan, komen we langs profeten als Ezechiël en Jeremia, die allemaal een hoofdstuk hebben over slechte herders in Israël (zie bv Jer 23, Ez 34, Zach 11). En de ervaring daarvan klinkt door tot in Johannes 10 zelf, waar Jezus spreekt over huurlingen: herders die, als het erop aankomt, zeker niet bereid zijn hun leven te geven omdat ze in hun zorg voor de schapen meer bezorgd zijn om zichzelf dan om hen. Ook zulke herders waren er al vanaf de geboorte van hét kind uit Bethlehem, denken we maar aan Herodes.

Over slechte herders vinden we in Psalm 23 niets, maar David heeft ook Psalm 51 gemaakt. Wie deze psalm leest weet dat de man naar Gods hart wist wat er in een mensenhart omgaat, hij kende zijn eigen hart. De affaire met Bathseba was geen donderslag bij heldere hemel. Het had diepere wortels. Het zou David zeer verontwaardigd hebben en zeer verdrietig gemaakt, maar niet helemaal verrast, als men hem had verteld hoe velen van zijn latere nakomelingen zich als koning zouden gedragen.

Maar laten we bij Psalm 23 blijven. En bij onszelf. Wij willen goede herders zijn, voor onze schaapjes, toch? Dan bedoel ik niet alleen wij predikanten, maar eigenlijk ieder die leiding geeft in de kerk, met of zonder ambt. En niet alleen zij, maar ook anderen die zorgen voor mensen in hun omgeving, al is

het maar voor twee of drie mensen. Ik denk ook aan ouders die zorgen voor hun kinderen; aan mantelzorgers en aan allerlei sociale werkers die van deze zorg hun beroep gemaakt hebben; aan politici die een volk leiding geven. Allemaal vormen van herder zijn, waarin we ons hoe dan ook laten leiden door een beeld van *goed* herderschap, door iemand die ons laat zien hoe we goed leiding geven.

Want ja wij mensen hebben noden en wensen, wij hebben allemaal een lichaam en een ziel of geest. En wij hebben ook allemaal leeuwen en beren op de weg, lichamelijke en geestelijke kwalen, die ons soms door het lot of het leven en soms door bepaalde mensen of groepen mensen treffen. Psalm 23 zegt niet alleen dat de Heer als herder zijn schapen leidt naar grazige weiden, dat Hij dus zorgt voor onze lichamelijke noden, maar ook dat Hij 'mijn ziel behoedt voor dwalen'. (Zo staat het niet in onze NBV, ook niet in de herziening ervan, de NBV21, maar wel in de Willibrordvertaling. Misschien herkent u het meer vanuit de oude NBG: 'hij leidt mij in de rechte sporen om zijns naams wil'). De goede herder draagt ook zorg voor onze geestelijke noden, voor alles wat ons denken en voelen gezond houdt, met name ook in de relatie met God.

Het heeft mij vaker verbaasd dat onze samenleving – en de kerk in haar kielzog – heel alert is op lichamelijke kwalen, maar veel minder op geestelijke. Ook in coronatijd. We zijn heel bang om met virussen besmet te worden, maar in de besmetting met visies zien we nauwelijks gevaar. Bij maatregelen gaat het vooral om de bescherming van het fysieke leven, de gezondheid, maar wat die maatregelen doen met je geestelijke leven komt op de tweede plaats. Dat we ook een ziel hebben waaraan we schade kunnen lijden, komt nauwelijks naar voren. Dat is een tendens in onze maatschappij die niet door corona ontstaan is, maar wel versterkt. Hoe gezond is dat: op fysiek terrein vreselijk op elkaar letten, maar op geestelijk terrein elkaar vreselijk vrij geven? Is het eerste niet te veel van het goede, het tweede te weinig?

Uitzien naar goede herders, dat leert ons uitzien naar: de goede herder. Dat brengt ons ook helemaal in het heden. Bij allen die zuchten onder de nieuwe coronagolf en de nieuwe maatregelen, juist ook weer deze Kerst. We denken met name aan jongeren. We willen graag uitzicht op een nieuwe vrijheid *na* deze golf. Maar dan komt het er eerst op aan of we ontdekken wat we kunnen leren *in* de tijd van nood en beperking. De Heer is mijn herder, dat leren we allereerst daar. En dat geldt niet alleen voor hen die ons leiding geven, maar voor ons allemaal, want ieder van ons kan leren van wat hij of zij te lijden krijgt.

UIT DE LITURGIE

Na welkom:

(...) Ik kan het thema van vanmorgen, de vierde Adventszondag 2021, niet beter aangeven dan met een paar zinnen uit een bekende profetie:

Beklim een hoge berg, vreugdebode Sion, verhef je stem, vreugdebode Jeruzalem (..) Zeg tegen de steden van Juda: Zie hier is jullie God! (..) Hij komt met kracht (..) zijn loon heeft Hij bij zich (..) als een herder weidt Hij zijn kudde, zijn arm brengt de lammeren bijeen, Hij houdt ze aan zijn borst.

Gebeden

God, zie onze lichamelijke en geestelijke noden en wensen. Ze kunnen hard, veeleisend zijn, ze kunnen ons bang maken, beheersen. Wij mensen kunnen gewond zijn, verwend zijn, hongerig, onverzuld. Leid ons naar grazige weiden, behoed onze ziel voor dwalen, geef ons vrede en vervulling, Heer! *Zo bidden wij U allen tezamen...*

We denken aan hen die afgelopen week in onze gemeente zijn overleden. Wees met hun allernaasten en de verdere familie. *Zo bidden wij U allen tezamen...*

We bidden U vanmorgen in het bijzonder voor alle buschauffeurs, verplegers, boa's en politieagenten en zovele anderen, die regelmatig te maken krijgen met verbaal of fysiek geweld. Voor allen die zonder respect behandeld worden. Voor ieder die stank voor dank krijgt. Geef hen moed en kracht, Heer. Dank U wel voor de moed en kracht die zij tonen. Geef hen innerlijke vrede en fierheid om door te kunnen blijven gaan ook als hun inzet niet gewaardeerd wordt. *Zo bidden wij U allen tezamen...*

Sommige dingen kunnen we alleen zelf tot U zeggen. Hoor ons spreken of stil zijn in de stilte...

Onze Vader